

ΜΑΥΡΟΣ ΓΑΤΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΣΠΑΤΑΛΑΣ

Το φύλλο λεπτὰ 40, στὸ ἐξωτερικὸ 50 Ἀθήνα Αὐγουστος 1919 Χρόνος Α'. — Ἀριθ. 3

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Φίλε κύριε Σπατάλα

Γιὰ νὰ ἐκτελέσω τὴν ὑπόθεσίν μου πρὸς τὸ «Μαῦρο Γάτο» ψάχνοντας τὰ χαρτιά μου, ἀνακάλυψα κάποιες μου σελίδες, ἀγνώριστες ἀκόμ' ἀπὸ τὸν κόσμο πού μ' αἰροῦνται, χαλαγμένες γιὰ ν' ἀποκριθῶναι σὲ κάποιον βιβλίον σταλμένο πρὸς ἐμὲ ἀπὸ ἕνα νέο γάλλο ποιητὴ Οἱ σελίδες αὐτὲς ὅσο κι ἂν ἔγιναν πρὸ χρόνων, θέμα τους ἔχουν τὸν ἰδεώδη Ποιητὴ πού καθέννας ἀπὸ μᾶς αἰσθάνεται μέσα του καὶ ἀγωνίζεται νὰ ζήσει μὲ τὴν εἰκόνα του καὶ μὲ τὸ παράδειγμά του, θέμα πού ποτὲ δὲν εἶναι παράκαιρο. (Θέμα πού γιὰ μένα, συνεχίζει παιδιότερους καὶ προηγήθ' ὑστερότερους σταθμούς καὶ γυρίσματα στὴν Ἰδέα πού εἶναι ἡ θρησκεία μας).

Μὲ χαριετισμούς συναδελφικούς
Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

(Ἀπὸ τὴν ἀφορμὴ τοῦ βιβλίου «Physiologie morale du poète» τὰ 1906 πού μοῦ στάλθηκε ἀπὸ τὸ συγγράφειο τοῦ κ. Parmentier.)

Ἔνα βιβλίον, σὰν τὸ δικό σας, πού μ' αἰροῦνται ἔτσι ἑξαιρητικά, μοιάζει μὲ τὸ ἀπάντεχο σταμάτημα ἄγνатиα μας ἐνὸς ὥραίου προσώπου· καὶ πρὶν ἀνοίξω τὸ στόμα του γιὰ νὰ μᾶς μιλήσῃ τὸ πρόσωπο καὶ πρὶν καιρὸς νὰ μᾶς δοθῇ νὰ τὸ καλοξετάσουμε γιὰ νὰ καταλάβουμε καλὰ τί ἀξίζει σὲ κάθε του παίξιμο καὶ σὲ κάθε του σάλεμα, σὲ ὅλα του τὰ κερφόματα, καὶ τὰ ἑξαιρήματα καὶ τὰ φερσίματα μπροστὰ στὴ ζωὴ κ' ἐμπρὸς τὴ σκέψην, φτάνει μὴ ματιά μας, καὶ τοῦ πέρνουμε τὸν ἀέρα καὶ λέμε ἀπὸ μέσα μας:—Αὐτὸ τὸ πρόσωπο μὲ τραβᾶει, ἀξίζει.. Ἡ:—Αὐτὸ τὸ πρόσωπο δὲν ἀξίζει, μὲ κρατᾷ μακριά.—Ἀμέσως, καλὰ καλὰ δὲν ἔρω γιὰτί—ἀπὸ τὸ καλόηχο τῶνάκι σας τυπωμένο στὸ μέτωπό του σὰ νὰ αἰσθάνθηκα πρὸς μὴ καλόηχη ψυχὴ θὰ εἶναι χυμένη καὶ στὰ φύλλα του. Καὶ ἀμέσως, κ' ἔκει πού ἔκοβα τὰ φύλλα του, καθὼς μὴ ματιά μου σταματοῦσ' ἐδῶ καὶ ὑστερα παρακάτω, μὴ φράση καὶ μὴ λέξη σας καθὼς τὴν ἀρπάζω στὰ δέχματα μου, πρώτη γενεϊκώτατη ἐντύπωση πού μοῦ γεννήθηκε ἀπὸ τὸ βιβλίον σας καὶ πρὶν καλὰ νὰ τὸ νοιώσω τὸ νόημά του, μαζί μὲ τὴν συγκίνηση πού μοῦ προσέγγισε καὶ μόνος ὁ τίτλος του «Ἡθικὴ φυσιογνωσία τοῦ Ποιητῆ» (καὶ νὰ ἡ δύναμη τοῦ «impulsionnisme», τοῦ ἀσυνείδητου παρορμητικοῦ στοιχείου πού στηρίζετε, νομίζω, τὴς τέχνης καὶ τὴν ἐμφάνισή καὶ τὴν ἀπόλαυσή), ἢ πρώτη ἐντύπωσή μου: ἡ ἀριστοκρατικὴ του ἀπλότητα· σὰν ἕνα ἀνθρώπου πού παρουσιάζεται λιτότατα ντυμένος, ὄχι γιὰτί δὲν ἔχει νὰ ντυθῇ ἀρχοντικά, μὰ γιὰτί δὲ θέλει, μὰ γιὰτί ἔτσι θέλει: νὰ ξεχωρίξῃ ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἔτσι, στὸ βιβλίον σας κανένα ἀράδιαμα τεχνικῶν ὄρων,

κανένα ξετόλιγμα πολυγλωσσίας· μόλις ἐδῶ κ' ἔκει, ἀραιὰ ἀραιὰ, δύο τρία ὄνόματα, σὰ λειτουργικά, καὶ σὰ διαδαικώτατ' ἀναφερμένα, ὁ Σίλλερ, ὁ Βερλαίν, ὁ Σαρμαίν. Κ' ἔτσι ἡ πραγματεία σας εἶναι σὰ μὴ συμφωνία μουσικὴ ἐπάνω στὸ θέμα Ποιητῆς· κατὰ ἀνάμεσα τοῦ στίχου καὶ τῆς πεζογραφίας, καὶ κατὰ πού θυμίζει σ' ἐμένα σὰ σελίδες ἀπὸ τὸν Ἐμερσον, ἀπὸ τὸ Ράσκιν, ἀπὸ τὸν Ἐγελό στὴν Ποιητικὴ του καὶ ἀπὸ τὸ δικό σας, τὸν ἀγαπημένο μου Guyau.

Δὲν ξέρω ποιά εἶν' ἐκεῖνα τὰ ἀφελῆ πράγματα πού λέτε σὲ μὴ σημειωσοῦλα σας πὼς ἀναγκαστήκατε νὰ τὰ βάλετε στὸ βιβλιαράκι σας. Μπορεῖ νὰ ρίξετε μέσα του καὶ ιδέες πού ὁ καθέννας ἀναγνωρίζει τὴν ὁμορφιά τους καὶ κανεὶς δὲ στοχάσθητε ἀλλοιώτικα νὰ τὶς κοιτάξῃ. Τῶν πραγμάτων ἡ σημασία δὲ βρίσκεται τόσο στὰ ἴδια πράγματα ὅσο στὴν ὥρα καὶ στὸν τρόπο πού τὰ μεταχειρίζεται κανεὶς· καθὼς τὰ πράγματα δὲν εἶναι οὔτε ποιητικὰ οὔτε ἀντιποιητικὰ, γίνονται μονάχ' ἀπὸ ἐκεῖνον πού ἐμπνέεται ἀπὸ αὐτὰ, σύμφωνα μὲ τὴν ποιητικὴ του δύναμην ἢ μὲ τὴν ἀντιποιητικὴ του ἀδυναμία. Ἐγὼ τις ἀλήθειες πού γιὰ μένα ἀπλὲς καὶ στερεὲς βρίσκονται στὸ βιβλίον σας, τὶς βλέπω σὰν κάτι νέο καὶ καθαρό, πού μοῦ ἔρχεται νὰ σταθῶ ἑσκέπαστος μπροστὰ τους μὲ σεβασμό· ἢ σὰν παλιὲς γνωριμιές πού τις ἔξαναπαντῶ καὶ μοῦ ἔρχεται θαρρετὰ νὰ σφίξω τὸ χέρι τους.

Τὸ ἰδανικὸ! εἶναι πῶς μεγάλο πράγμα στὴ ζωὴ ἀπὸ τὴν ὕψλην αὐτὴ μορφή πού οἱ πρόστυχοι σκεπτικιστὲς τὴν ἀπαρνοῦνται, τὴ θεωροῦνε σὰν ὄνειρο χασομέριδων ἀσύστατο, τὸ ἰδανικὸ πού τὰ παιδιάνια στὰ μεγάλα τους μάτια, στὰ μάτια τους πού ἀντιφεγγίζε ἀκόμα τὸ μυστήριον μέσ' ἀπὸ τὸ ὅποιο τινάχτηκαν ἐδῶ κάτω,—τὴν καθρεφτίζουν ἀκόμα τὴ λαχτάρου τὸ ἰδανικὸ; Τὴ συνείδηση τοῦ ἰδανικοῦ βαθιὰ τὴν ἔχει ὁ ποιητής, κ' ἔργο του εἶναι νὰ μᾶς δώσῃ στὴν ἐντέλεια τὴν εἰκόνα του σηματοσημένη· ὁ ποιητὴς πού κρῖνει πάντα μέσα του καὶ κί ἀπὸ τὸ φυσικὸ τοῦ παιδιόυ. Καὶ τί ἄλλο, καὶ τί κοινωτικότερο ἔργο ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ; Τὸ ἰδανικὸ! Ἡ λαχτάρου τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ πλησίασμα καὶ γιὰ τὸ ἀγγίγμα—κί ἀκόμα πῶς κοντὰ καὶ λίγο πού πολὺ— πρὸς τὴν εὐτυχία, τὴ χαρὰ, τὴν καλοσύνη, τὸ μέγα, καθὼς τὸ λέτε.

Καὶ ἄλλα πόσα δὲ μᾶς ὑποβάλετε, ὅσο ἤσυχρα, τόσο καὶ σωστά! Βέβαια. Κάτι ἄλλο ὁ φιλόσοφος, κάτι ἄλλο ὁ καλλιτέχνης, καὶ ἄλλο καὶ ὁ ποιητής, ὅσο κι ἂν συγγενεοῦν, ὅσο κι ἂν ἀδέφια εἶναι οἱ τρεῖς αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι τῆς ἰδέας. Μὰ δὲν πρέπει νὰ λητμονοῦμε πὼς λεπτοχάραχτα καὶ δυσκολοξεχώριστα, ἐπομένως εὐκολοπάτητα κ' εὐκολούγγιστα εἶναι τὰ σύνορα στὰ τρία τοῦτα βασίλεια· οὔτε

νά λησμονούμε πώς μέσα στην ανώτατη σφαίρα της ύψηλης τέχνης ο μεγάλος ποιητής και ο μεγάλος φιλόσοφος ένα είναι, καθώς είπε σωστά και ο Σέλλεϋ (1)

Όμως αν χρειάζεται το μέτωπο του ποιητή να του το σφραγίσουμε με μία λέξη που να μάς ξυπνήσει άκέραιο το νόημα της άποστολής του, καμιά λέξη δε θα ταίριαζε για το τόσο περισσότερο από τη λέξη Προφήτης. (2)

Πολλές φορές άκουσα να λένε για τη δυσκολία που υπάρχει τώρα με την τεράστια προκοπή της βιομηχανίας να ξεχωρίσει κανείς τέλθθβινά διαμαντικά από τα φευτικά που λάμπουνε, στα μάτια του κόσμου, σαν τάλθθβινά, και σαν εκείνα κάνουν τη δουλειά τους. Έτσι: μιάν άνορεξιά με κράτησε, καθώς διάδοξα εσα λέτε για τους ψευτοποιητάδες, για τους μισούς, και για τους κάλπικους έκεινους, που τόσο επικίνδυνοι στην κοινωνία είναι καθώς παρουσιάζονται, και τόσο εύκολα μπορούνε στο πλευρό του ποιητή να σταθούνε σαν ίσοι του ή στο θρόνο του να καθήσουνε σά να είναι από το αίμα του, και κανείς να μην τους πάρη μωροδιά, κανείς να μην τους νοιώση. Προς έναν άπ' αυτών βάλθηκα να φωνάξω σ' ένα μου τραγουδι της «Ασάλευτης Ζωής» :

Θροιάστηκες άδοχάστος παράπλευρα στον Ποιητή και μήτε βρέθηκε κανείς να σέ τραβήξη...

Μά όπως κανένα πλαστό μαργαριτάρι δεν μπορεί να κρυφτεί μπροστά στο άρματωμένο μάτι του έμπειρογνώστη, του μάστορα που το ξεχωρίζει, όμοια, νομίζω, και κανέναν μισό ή νόθος ποιητή άδυνατον ως το τέλος να μείνη περνώνας γι' αληθινός. Μά χρειάζεται να βοηθήση σέ το τόσο κάποιο χρονικό μάκρεμα ή προοπτική της ιστορίας. Του ποιητή το έργο κι όσο κι αν κομματιαστά και με χιλία έμπόδια και με χιλία βόσανα το πραγματοποιήσε, θά φανή τέλος, ύστερ' από καιρούς, με θαυμαστή ένότητα και τάξη σαν ένα οικοδόμημα, παλάτι, κάστρο, ναός. Έχει που του ψευτοποιητή ο άγώνας τελειώνει, ρεπεθέμελο. Καθώς ώρατα το λέτε : «Τό να πραγματοποιήσης ένα έργο με κάποιαν άξια δεν είναι πορετό παρά στους ανθρώπους που είναι «foncierement doués».

Και ή μελαγχολία που με κυριεύει κλείνει και κάτι άλλο μέσα της ακόμα πικρότερο, που φτάνει ως το τραγικό. Αυτή τη στιγμή στοχάζομαι : —Τάχα κ' έγώ που τώρα με τέτοια περήφανη πίστη σάς γράφω, τάχα κ' έγώ στέχω βέβαιος πώς είμαι σπλάχνο από τόν άγνό και τόν αληθινό και πώς δεν είμ' ένας από τους λογής μισούς και κάλπικους που χωρίς κ' οι ίδιοι οι δούτοχοι να τό καταλαβαίνουν, έρχονται κι ανάθουνε και σδύνουνε γοργά σαν τις λαμπυρίδες και σαν τις άστραπόπερες ;..

Παλιά είναι αλήθεια. Ο στίχος στην έκφραση την ποιητική τό προσφορότατον όργανο. Ο στίχος, βέβαια, δεν

είναι ή ποίηση, και μπορεί κανείς να είναι ποιητής έξω από το στίχο και χωρίς αυτό. Μάλιστα μπορεί κανείς να είναι ποιητής και χωρίς να υποφάξεται πώς υπάρχει το δώρο του λόγου. Ένας ποιητής από τους δικούς μας, μέτριος, τό είπε κάποτε σε δυό στίχους του, που άξίζουν κάτι πιο πολύ από τη δική του τη μετριότητα :

“Ω! πόσοι, πόσοι Βύρουνε παρέχρονται ήσύχως και δεν ήνωσθη άσμα και δεν εγράφη στίχος!”

Ένας άλλος δικός μας ποιητής μου έλεγε άλλοτε, από την άφορμή του θανάτου άγαπημένου του αδερφού, που εΐτανε κ' εκείνος ποιητής : «Ο αδερφός μου δεν την έγραψε την ποίηση την έρρέμβασε. Μπορεί, στοχάζομουν έγώ την ώρα εκείνη γιατί εσα εχε γράψει ό πεθαμμένος δεν έφταναν να μάς τόν παραστήσουν ποιητή σωστό. Μά ή αλήθεια είναι πώς άνίσως δε θέλουμε να παίζουμε με τό λόγια και να δίνουμε στις ιδέες μιάν έλαστικότητα που επί τέλους τις άδυνατείει και τις τρίβει στα χέρια μας, πρέπει να συμφωνήσουμε πώς όσο κι αν υπάρχουνε στον κόσμο λογής ποιητές που στέκονται σέ ίεραρχικά σκαλοπάτια, καθώς κ' έσεις τό παρατηρείτε, ο άκέριος ποιητής δύσκολο να νοσηθί χωρίς να κατέχη στην έντέλεια την πλαστική δύναμη, και χωρίς ή πλαστική αυτή δύναμη να δείχεται, πρώτ' άπ' όλα, με τό στίχο. Θυμώμαι τό στίχο του Λαμαρτίνου σας :

Mais le vers est de bronze, et la prose d'argile.

«Ο πεζός λόγος γύψινος, χάλκινος είν' ο στίχος.» Ωρατος στίχος βαθιονόητος, μά πόσο φαίνεται αποκλειστικός! Έπάρχουν πεζογράφοι που ο λόγος τους είναι από τό ίδιο μέταλλο του στίχου κι από σφικτότερο άκόμα. Τό ξέρει έσεις με τους Μπόσσου και τους Σατωμπριάν, και τους Φλωμπέρ τό ξέρουμε έμεις που ο πεζός λόγος των Έράκλειων και των Πλατώνων είναι φερτωτός καθώς είναι ο στίχος των Πινδαρων και Σοφοκλήδων. Στην έξοχην ανάπτυξη του πεζού λόγου πόσα ώρατα και βαθιά ποιήματα διαβάζουμε πεζογραμμένα! Όμως τότο συμβαίνει γιατί κατώρθωσε ο πεζός λόγος κ' έβαλε στην κινητικότητα ποικιλία των έκφραστικών τρόπων του την πλαστική αλληγορία, την τάξη, τό ρυθμό και τό μέγεθος του υπέρτατου στίχου. Κάθε φορά που ή φράση κλείνει: μιά βαθειά συγκίνηση, γίνεται, άθελα, στίχος. Τό εΐπε κ' ένας από τους δικούς σας.

Πώς άγαπώ και πώς αιστάνομαι τό σεβάσμ που τρέφει προς τους άπλους! Ο ποιητής καθώς ζή στις κορφές, έτσι κι από τις κορφές ανθολογεί τάντικείμενα με τό όποια μπορεί να β'ρθη σέ συνεννόηση. Στη μιά κορφή βρίσκονται οι λεπτεπίλεπτα όφρασμένο: διαλεχτοί στην άλλη την κορφή οι άπλοι ο λαός. Αυτά τα δυό στοιχεία κάνουν και τόν κόσμο που άκούει τόν ποιητή, και τόν κόσμο που

(1) Ο άκουσμένος Ιταλός αίσθητικός Benedetto Croce ύποστηρίζει πώς έκφραση κ' αίσθημα πρέπει να νοηθούν άχώριστα: όσοι λένε — συχνά πυκνά — πώς αίσθάνομαι μέσα μου και κρατώ χίλιες δυό έντύποιες, μά δε μπορώ να τις γράφω, είναι άφελή θύματα μιάς πάλης.

εργά τόν ποιητή. Σημειώνεις : «Ο ύψηλός προορισμός της Μεγαλοφυίας είναι να μιλή μαζί στο διαλεχτό και στον πλό.» Στη μέση στέκονται οι μέτριοι που φαντάζονται πώς άξίζουν, τα συνηθισμένα μαυλά, οι λεγόμενοι μορφωμένοι, της τέχνης οι πλθγές, του λόγου τα άλογα. Ο αληθινός ποιητής βρίσκειται παντού, όποιο κι αν είναι τό δόγμα της τέχνης του, όποιο φέρεμα κι αν ντύνεται, όποιο κι αν παίρνει όνομα.

Όση μουσική κι αν κρύβη μέσα του ο στίχος, όσο κι αν ή λεγόμενη μουσική Ποίηση μιά πανόραμα έψη της διαπόσωσης — ή, καλύτερα, της πολυτρόσωσης Ποιητικής είναι, δεν είναι σωστό να λησμονούμε πώς άλλο στίχος κι άλλο ήχος, πώς ο ποιητής δεν έκφράζεται μονάχα σά μουσικά, πώς εσα θέλουμε ν' άκούσουμε σωστή μουσική πηγαίνουμε στα Ψεδία κι όχι στα βιβλία των ποιητών, πώς ο ποιητής μιλάει και στο νοσ καθώς μιλάει στην καρδιά, πώς ο λόγος άνάμεσα στην άπροσδιόριστη χάρη του έχει και ακό το ώρισμένο νόημα, καθώς έχει νόημα κ' ή όμορφιά και πώς πιο πολύ από κάθε τεχνίτη στον ήχο, στο χρώμα, στην πέτρα, ο τεχνίτης του λόγου ύψώνεται σέ ήθικώτερο επίπεδο, και με τό πνευματικά μέσα που διαθέτει, ο προσκομμός του είναι άμειώτερο ήθλοπλαστικός και ή λειτουργία του κοινωνική φανερώτερα.

Γιά τότο είναι σημαντικώ τό μέρος του βιβλίου σου που τόν ποιητή τόν εξετάζεις σχετικά με την Κοινωνία. Ο κοινωνικός άπόστολος είναι, βέβαια, προωρισμένος κάτω ώρω του να καλύτερήσει, να άνυψώση, να γιατρέψη και ά εξευγενίση, όσο κι αν τριγύρω του έλο και αντίθετους το έγραψε ή Μοίρα του να συναπαντά κι έλο με πολέμιους δοσολήψεις να χ'η. Θλιβερή ιστορία ή ιστορία του Ποιητή στην κοινωνία άνάμεσα. Κοντύλι κρατεί κι αυτός, κοντύλι και ο τελευταίος μελανότης του καρτιού και ο τελευταίος λογαριαστής ενός τοκογλύφου. Τό κοινό του όργάνου δύσκολα πείθει τόν άνδισο πώς δε μπορεί κι αυτός να τό κρατήσει, και πώς, άφο με όμοια πέννα βαστάς ένα κατ'αστική, όρνιθσοκαλίζει μιά διατριβή, και γράφει σά στίχο από την «Παράδεισο», πρέπει να ξεχωρίζη ένα ζώεμπορο από τό Ντάντε. Ένθ και με έλο τό πλθθος των μοικιολογών της ζωγραφικής και των μαέστρων του γλυκού νερού, ή θεά ενός βολιού κ' ενός χρωστήρα, που χρειάζεται κάποια προετοιμασία σέ κάποια σχολείο για να τό κρατήσει, φοβίζει πάντα τόν άμαθο και γεννάει άθελα κάποιον σεβασμό προς τό ζωγράφο και προς τό μουσικό που δεν μπορεί να τόν γεννήση ο τεχνίτης του Λόγου. Και συχνά ο ποιητής άνάμεσα στον κόσμο μου θυμίζει τό παλαιό: του Άντερσεν τόν κύκνο που γεννήθηκε στο κομμάτι και που ύπόφερε χιλία βόσανα από τις όρνιθες κι από τις πάπιες γύρω του, όσο να μεγαλώση και να πάρη πηλά τό πέταμά του. Και γι' αυτό, πόσο συγκινούν τα λόγια σας προς τους νέους που φιλοδοξούνε τη μοίρα των ποιητών! Τά λόγια σας αυτά θά μπορούσανε να τονιστούνε με ήχο προσευχής για κάποια λειτουργία μέσα στο Ναό της διανοητικής Όμορφιάς.

Και μελίστα είναι καιροί στην ιστορία των λαών που ο ποιητής βρίσκειται μπλεγμένος με την Κοινωνία σέ πόλεμο διαλεχτό. Όχι μόνο κακογνωρίζεται και καταφρονείται,

άλλά γιατί ποιητής είναι, γιατί έχει την ύψηλή συνείδηση μιάς αλήθειας που δεν έφτασε ακόμα να φωτίση τους άλλους γύρω του, και που της αλήθειας αυτής, — όσο κι αν εκείνη βλέπεται από τους άλλους ή σά χίμαιρα ή σαν ένας κίντυνος για τό έθνος του, — γίνεται διαλαλητής, — είναι καιροί που ο ποιητής θεωρείτ' έχθρός της Πολιτείας και πετροβολείται. Και άδίσταχα λέγω πώς τόν καιρόν αυτό τόν περνούσε σήμερα στην Ελλάδα. Έξ άφορμής της ιδέας που λέγεται στον τόπο μας «γλωσσικό ζήτημα.» (1)

Και τί λοιπόν; Ο ποιητής πρέπει να φύγη από την κοινωνία ή να την καταραστή ή να παίξη πρόσωπο άπογοητευμένου, ρωμαντικού, και κακογνωρισμένου μάρτυρα; Κάθε άλλο. Κι αυτό σωστό τό λέτε. Ο ποιητής δεν καταδικάστηκε να ζή μόνος και άνώφελος. Ο διαλεχτός δε μνησικακεί κατά του πλθθους, και δε ζητά να εκδικηθί. Ο πόλεμος είναι τό στοιχείο του. Έχει να έκτελέση κοινωνικήν άποστολή. Γαληνός και άτάραχος, τόσο δεν πρέπει να παραστρατίξη από τό όρθό του, όσο δεν παραστρατίζουμε του φεγγαριού τό όρόμο άνάμεσα στα σύγνεφα τά γαυγίσματα των σκύλων.

Στην Ανθρωπότητα όλόκληρη θά δείξη την έπιρροή της ή Ποίηση τό ύψηλό ξεχωρίσμα της Μεγαλοφυίας — καθώς τό θέλετε — είναι πώς μαζί, εκεί που είναι γυρισμένη προς τους διαλεχτούς, ξέρει να μιλή προς τους άπλους. Και συγχωρήστε την άδυναμία μου να συμπληρώσω έδώ τους στοχασμούς που μου έξπνισηε τό διάδογμα της μελέτης σας, ως είδος άκομπατιαμέντο στο τραγουδι σας, μ' ένα κομμάτι βγαλμένο από τόν πρόλογο των «Ματιών της ψυχής μου», ενός μικρού τόμου στίχων μου, στα 1892 τυπωμένου. Θέμα και του πρόλογου μου έκεινου, ο Ποιητής, και είναι: σάν προσεβότερος αδερφός του δικού σας, με έλλην την πλαστικήν άρτιότητα και την όμορφιά που του λείπει αυτός, και δε λείπει από τό δικό σας. «Ο ποιητής — έγραφα τότε — δεν έργάζεται ούτε διά τους πολλούς ούτε διά τους όλίγους» έργάζεται δια την Ποίησιν. Δεν φροντίζει δι' όποιονδήποτε κοινόν, ούτε δια τό λεγόμενον πολύ, ούτε δια τό τιλοφορούμενον έκλεκτόν. Όχι: διότι ο ποιητής είναι έξνος τό κόσμου τούτου μοιραίως, χωρίς να τό συλλογίζεται, έκλήθη δια να χορτάση το ανθρώπινο την δίψαν και να εΐπη με τάξιν και με λάμπιν ότι ο άνθρωπος άτακτα και άμυσρά αισθάνεται. Ο ποιητής είναι ως ο Ίων του Έδριπίδου. Άπάτωρ και άμήτωρ, πατέρα και μητέρα έχει τόν Θεόν το φως και τούτου είναι πιστός χροσούαξ. Δεν άπομακρύνεται του ναού και δεν γνωρίζει από τύρην βεθίλου κόσμου. Άλλ' εταν το έπιβάλλη ή ανάγκη να άπομακρυνθί από τόν ναόν, και καταπέθεται να άναμχθί εις τά ένκόσμου, εις τόν κόσμο έμφανίζεται όχι πλέον ως ίερεύς, άλλ' ως βασιλεύς... Νοών, καρδιάν και αισθήσεις, έλα τά θέτει εις ένέργειαν ο ποιητής. Άλλά και νους και καρδιά και αισθήσεις του ποιητού τίποτε άλλο δεν κάμνουν παρά να του ψάλλουν τραγούδια. Ο ποιητής άκριβώς δεν ζή μέσα εις ιδιαιτερον κόσμον: είναι πολίτης του Σύμπαντος. Κάθε κόσμου την φανεράν ή κρυμμένην άρμονίαν άντιλαμβάνεται, από όλα τά άνην πορίζεται τό μέλι του.»

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

(1) Μή λησμονούμε πώς γράφονταν αυτό σά 1906.

— Είμαι τάχα τόσο ματαιόδοξος, που να μου κάνη τέτοιαν έντύπωση ένας συνηθισμένος έπαινος; μήπως δὲ θά τὸν ἔλεγαν καὶ γιὰ ἔπιον ἄλλο;

Μὰ ὅσο περισσότερο τὰ συλλογίζεταν, τόσο ἔδρισκε πὼς δὲν τόνε συγκινούσε ὁ ἔπαινος, τὸ νόημα τῶν λόγων, παρὰ ὁ τόνος τῆς φωνῆς, πού τὰ εἶχεν εἰπεῖ.

Πατάχτηκε ἀπότομα. Ἐφώνηξε κάπως δυνατὰ ἕνα «ὄχι!» σάμπως ν' ἀποκρινότανε σὲ βαθύτερο στοχασμὸ του· κ' ὕστερ' ἄρχισε νὰ περπατᾷ γλήγορα γιὰ νὰ φτάσῃ σ' ἄριστό μέρους. Σὲ λίγο ἦταν ἔμπρὸς σ' ἕνα νυκτερινὸ κέντρο. Πολλὲς φορές στὰ φοιτητικὰ του χρόνια, τότε πού ἀπὸ τὴ μελέτη πηδούσε στὴν παραλυμένη ζωὴ, εἶχε διασκεδάσει ἐκεῖ μὲ τοὺς φίλους του. Πρὶν ἀπὸ ἕνα μῆνα εἶχε μὴ νύχτα βγεῖ ἀπὸ κεῖ μέσα ἀνηλιασμένος. Τώρα ἐμπῆκε ἀποφασιστικά. Μιὰ γυναίκα φωνῆ ἔχαιρέτισε μὲ θόρυθο τὴν παρουσία του. Κάποιο χέρι μαλακὸ τοῦ χάδεψε τὸ μάγουλο καὶ ἄκουσε νὰ τοῦ ψιθυρίζουνε στ' αὐτὴν:

— Ἐχεις ἕνα ὕψος τόσο θλιβερό, πού θά τ'επαίρνες μονάχα ἅμα θά σ' ἔδιωχναν ἢ ἐρωμένη σου... ἂν εἶχες. Ἡ μήπως ἐρωτεύτηκες ἀπόψε; Κάτσε νὰ σὲ παρηγορήσουμε..

Τοῦ μιλοῦσαν ἕνας ἀπὸ τοὺς φίλους του, πού συχνὰ τὸν ἐπείραζε γιὰ τὴ μελαγχολικὴ του διάθεση. Ὁ Στέφανος δὲν ἀποκρίθηκε, μόνον ἔσπρωξε κάπως ἀπότομα τὸ γυναικίο χέρι, πού τοῦ χάδευε τὸ μάγουλο.

— Ἀγρίμι! ἔγρυψε μιὰ φωνὴ μισοθυμωμένη. Ἐκάθισε καὶ ἄρχισε νὰ πίνῃ χωρὶς νὰ μιλάῃ καθόλου. Τὰ φῶτα, πού λάμπανε γύρω του, θαρροῦσε πὼς δίνανε σ' ἕλα παράξενη χλωμάδα. Οἱ βαριεὲς μυρουδιεὲς τῶν γυναικῶν, τὰ ξετραχηλωμένα κορμιά, τὰ κουρασμένα πρόσωπα, τὰ ξεσκισμένα λόγια καὶ γέλοια, ὁ θόρυβος τῶν τραγουδιῶν, οἱ προπέτικες ματιεὲς, ἄρχισαν νὰ τόνε αστίζουν. Ἐπιπε καὶ δὲ μιλοῦσε. Μέσα του ἔβραζε κάποιος θυμὸς. Ἡλεε στιγμὴ πού νόμισε ὅτι εἶχε βρεξὴ νὰ μαλώσῃ μὲ ἔλους. Κάπου— κάπου σιγομουρμούριζε: —Εἶμαι ἕνα κτῆνος! κτῆνος!

Οἱ ἄλλοι γελοῦσαν καὶ τραγουδοῦσαν. Ἡ τρέλλα τους κ' ἢ χαρὰ τους ἄρχισαν νὰ τὸν πειράζουσαν. Σηκώθηκε ἀπότομα γιὰ νὰ φύγῃ. Μιὰ γυναίκα ἢ πιδὸ νέα καὶ ἄμορφη θέλησε νὰ τὸν κρατήσῃ καὶ δοκίμασε νὰ τόνε φιλήσῃ στὰ μάτια. Τὴν ἔσπρωξε καὶ τῆς ξέφυγεν, ἐνῶ ἐκείνη τοῦ φώναζε:

— Κουτέ! δὲ θά ξαναβρῆς τὴν εὐκαιρία, πού ἤθελα νὰ σοῦ χαρίσω ἀπόψε.

Ἐφυγε γλήγορα. Ἀπὸ πίσω του ἄκουε τὰ γέλοια τῶν φίλων του καὶ φαντάστηκε πὼς τὸν κυνηγοῦσαν ἢ εἰρωνεῖα τους καὶ τὸ πείσμα τῶν γυναικῶν, πού μαρτυροῦσαν τὸν ἔξευτελισμὸ του. Ἐφτασε διστακτικὸς στὸ σπίτι του καὶ στὸ μέτωπό του λαμπυρίζανε σταγόνες ἔρωτα. Ρίχτηκε πάνω σὲ μιὰ πολυθρόνα κ' ἔμειν' ἐκεῖ μὲ τὰ μάτια στηλωμένα στὸ ἄδειο, ἀκίνητα, ἐνῶ οἱ στοχασμοὶ του σὰν κουρασμένοι καὶ αὐτοὶ ἔπαψαν πᾶ νὰ τοῦ βραβαίνουν τὸ νοῦ. Ἐπὶ ἀπὸ ἀρκετὴ ὥρα σηκώθηκε ἄργα, ἀνοίξε τὸ συρτάρι τοῦ γραφείου του κ' ἔβγαλε τὸ ἡμερολόγιό του, τὸ «ψυχικὸ ἡμερολόγιό του», ὅπως τὸλεγε. Μὲ χέρι σταθερὸ καὶ μὲ ἡρεμὴ σκέψῃ ἔγραψε: «Σήμερα ἐγνώρισα τὴν ἀρχὴ κάποιος πραγματικῆς δυστυχίας.»

ΝΑ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

ΣΕΛΛΕΥ.

ΑΡΕΘΟΥΣΑ

1

Ἡ Ἀρέθουσα σηκώνεται πὸ τὴ χιονάτη στρώση
Στ' Ἀκουκεραῦνια τὰ βουνά,
Μεσ' ἀπὸ γνέφια καὶ γκρεμοὺς, ποῦχουν μὲ δόντια ζώση,
Βόσκει τὰ κρούσταλα νερά.
Πήδαε στοὺς βράχους τὴν αὐγὴ, σὲ λίμνες μ' ὄμορφα
Μέσα στὰ ρέματα ὡς ἀτίμους·
Τὰ βήματα τῆς ἔστρωσαν στράτα ἀπὸ πρασιναῖδες
Στῆς δύσης ἀντικρὸ τὸ φῶς.
Γλυστερώντας καὶ χορδόνοντας πῆγανε τραγουδοῦσε
Ἄσμα σὰν ὕπνον ἁπάλο.
Κι' ὁ οὐρανὸς τῆς γέλυσε, κ' ἢ Γῆ τὴν ἀγαποῦσε,
Κι' αὐτὴ λαχάραιε τὸ βυθό.

2

Τότες ὁ ἀπόκοτος Ἀλφειὸς, μέσα στὴν παγωνιά του
Χτυπάει τὴν τρίαινα στὰ βουνά.
Χάσμα στὰ βράχια ἀνοίγεται: —καὶ μὲ τὸ χτύπημά του
Σείστηκε ὁ Ἐρμύμανθος γερά.
Κι' ὁ μαῦρος νότιος ἀνεμὸς πίσω τὸν εἶχε κρύψῃ
Σὲ βουβὸ χιόνι καὶ βροχῇ,
Κ' ἕνας σαιμὸς καὶ μιὰ βροντὴ κάμαν νὰ βγοῦν πρὸς τὰ ὕψη
Τῆς ἀνοιξῆς γλαροὶ βλαστοί.
Φαινόντουσαν στοῦ χεῖμαρρου τὸ δέμμα, ὡς ἐκτυτοῦσε
Τὰ γένεια του καὶ τὰ μαλλιά
Κ' εἶδεν ὁ Ποταμὸς—θεὸς τὴ Νύμφη πού πετοῦσε
Στοῦ ποταμοῦ τὸ ζῦγωμα μπροστά.

3

«Ὁ γλύτωσέ με! Κρύψε με ἀπὸ τὴν πονηριά του!
Γιατὶ μ' ἀρπάζει ἀπ' τὰ μαλλιά!»
Ὁ βουρδὸς Ὄκεανὸς τ' ἄκουσε ἀπ' τὰ βαθεῖά του
Τὰ παρακάμια τῆς κ' ὄρηθ',
Κάτουθε ἀπ' τὸ νερό, τῆς Γῆς ἢ ὀλάσπρη θυγατέρα
Φαινόνταν σὰν ἀχτίδα ἡλιοῦ·
Κατέβαινε, κυμάτιζεν ὀλόφανη ἀπὸ πέρα
Στὸ ρέμμα πλάι τοῦ ποταμοῦ.
Σὰν ἕνας σκοτεινὸς λεκεὶ στὸ ζαφειρένιο αἰθέρα
Ὁρμῶσε πίσω τῆς ὁ Ἀλφειὸς,—
Ὁμοῖα μ' ἀήτην πού κυνηγᾷ στὰ ρέπια περιστέρα,
Σὰ γνέφια στὸν ἀέρα μπρῶς.

4

Στὶς σκιαδὲς ἔπιον κάθονται Δύναμες Ὄκεανένιες
Σὲ μαργαριταροθρονιά·
Καὶ μέσα σὲ κατακλυσμὸ δειντράδες κοραλλένιες·
Πὰ σὲ περσάδια λεμπερά·
Μὲς σὶς ἀχτίδες τὶς θολέες, πού ρέμμα τὶς ταράζει
Κ' ὕψανει φῶς χρωματιστό·
Καὶ κάτω ἀπὸ σπηλιεὲς ἔπιον τὸ ἴσπερὸ κῆμα μοιάζει
Δάσος νυχτιά, πρασινωπὸ:
Ἐνῶ ἔτρεχε ὁ μαιριδερὸς ξιφίας κ' ὁ κερχαρίας,—

ΡΥΘΜΟΙ

I

*Α! τίποτε δὲν ἄξιζε (δικαίαι τῆς μοίρας μου ἢ βουλή)
Τὴ λύπῃ ἢ τῇ χαρᾷ μου,
*Ἐτοὶ καθὼς στοὺς τέσσαρους ἀνέμους, μὲ καρδιὰ τρελλή
Σκορποῦσα ὀλογυρά μου.

Μὲ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους σύρθηκα στὴ τρικυμία, πού
[μᾶς ἔξενά

Ναυάγια στὴ γαλήνη
Καὶ ἔπιον στὴ σκέψῃ μας σοφά, τῆς ζωῆς τὰ πλεόν σκοτεινά
Σημεῖα θά ξεδιαλύνει.

II

*Ὁ! πνεῦμα μου πού σ' ἄγκλιε μιὰ σκέψῃ τόσο σκοτεινὴ,
Σὰν ἀστραπὴ ἄς περάσει

Κι' ἄς σκορπισθεῖ, σὰν καταχνιά, στοῦ ἡλίου τὴ λάμψη,
[βταν πυκνὴ

Σκαπάζει ἄγρια δάση.

*Ἐρὴ φωτιά μυστήριου τῆς ὑπαεξῆς μου ἐοῦ βυθό,
*Ὅταν θά πνεύσει ὁ ἀέρας
Τῶν τάφων φῶτις! ἔξαφνα τὴ νύχτα, ὀϊμέ, πού θά σταθεῖ
Μπροστά σου ἄφωνα τέρας.

III

Νέος σὰν ἦμιον σ' ἔβρουκα, λύρα αὐστηρή, μ' ὄσην ὄρηγῃ
Πνέουν ἐναντίοι ἀνέμοι,

Κ' ἐνοιωθα ἐπάνω σὶς σκληρὲς χορδὲς τοῦ πάθους μου ἢ
[κραγγῆ

Φλόγα ἔξοχη νὰ τρέμει.

Τώρα σὶς πλῆξης τὸ βυθὸ ψυχῇ μου μάταια θά κυλάς,

Πληγμένη ἀπὸ τοὺς κόπους
Κι' ἀπὸ τὴ μοῖρα, μ' ὄλο σου τὸ μῖσος, σεβασμὸ φυλάς
Στοὺς θεοὺς καὶ στοὺς ἀνθρώπους.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΑΤΙ ΣΩΖΕΤΑΙ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΚΟ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΣΩΛΩΜΟΥ

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

Ὁ Νικόλαος Σολωμός, ἐνῶ ζοῦσε ἢ νόμιμῃ του γυναικα, ἢ Μαρινέτα Κάννη, (γιατὶ πέθανε τὸ 1802, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἶχε ἀποχτήσει τέσσαρα παιδιά, τὴν Ἐλένη, τὸ Ροβέρτο, καὶ τὸ Δημήτριο μὲ τὴν Ἄννα πού πέθαναν βρέφῃ καὶ τὰ δύο), διατηροῦσε σὰν παλαικίδα τὴν Ἀγγελικὴ Νίκλη ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀπόχτησε τὸ Διονύσιον τὸ 1798 καὶ τὸ Δημήτριο τὸ 1801.

Ὁ Νικόλαος Σολωμός πέθανε τὶς 28 τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1807 καὶ ἢ Ἀγγελικὴ Νίκλη πού τὸν εἶχε στεφανωθεῖ κατωκατέμενον λίγον πρὶν πεθάνει, ἀφοῦ παράλοβ' τὴν πρῆτα πού τῆς ὄριζε στὴ διαθήκη του ἂν ἤθελε νὰ ξαναπαν-

Κατ' ἀπ' τὸν ὠκεάνειο ἄφρον
Κι' ἀπάνου μὲς σὶς ρεμματιεὲς, γκρεμοὺς τῆς ἐρημίας,—
Πέρνανε στὸ σπίτι τῆς ἔδω.

5

Καὶ τώρα πάλι οἱ βρούσες τῆς ἀπ' τὰ βουνά τῆς Ἐννας,
Σὲ κάμπο ἀπ' τὸ πρῶτ' ἔσοτό,
Καθὼς οἱ παλιοὶ φίλοι πού χωρίζονται ἕνας—ἕνας,
*Ἐτοὶ σκορποῦνε τὸ νερό.
Στὸ γύρισμα τοῦ ἡλιοῦ πηδοῦν ἀπὸ τὶς ρεμματιεὲς τους
Μέσα σὶς ἔξρας τῆς σπηλιά·
Τὸ μεσημέρι ἀντικαλοῦν στὰ δάση κ' οἱ φωνεὲς τους,
Σὲ κάμπο ἀσφοδελῶν βαθεῖα·
Καὶ τὶς νυχτιεὲς ἐπνώνανε στὰ βάθεια τὰ ὠκεάνεια
Στῆς Ὀρτυγίας τὴν ἀκτῆ,—
Καθὼς τὰ ἀνέματα πού ζοῦν στὰ γολανὰ τὰ οὐράνια
Ὅπου ἀγαποῦνε ἄλλα καὶ κεῖ δὲ ζοῦνε πᾶς πού.

Μεταφραστῆς

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

Σημείωση τοῦ μεταφραστῆ.— Ἡ «Ἀρέθουσα» εἶν' ἕνα ἀπὸ τὰ πῶς Ἑλληνικὰ στὴν εἰσηγησὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσης ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Μεγάλου Ἑγγλέσιου ποιητῆ Persy Byssse Shelley. Τῶρε γράφει στὴν Πίζα τῆς Ἰταλίας τὸ 1820, φανερὰ ἐπηρασμένος ἀπὸ τὴ νότια ζεστὴ περιουκλωσῆα του. Ἡ μακρόπνοη λυρικὴ ποιη τοῦ Shelley στὸ ποίημ' αὐτὸ δένεται μὲ τὴν Ἑλληνικὴ παρουσίασῃ τῆς αἰώνιας φύσης. Ἐγὼ τώρα αὐτὴν τὴν προσπάθειά μου νὰ ξαναγυρίσω τὴν «Ἀρέθουσα» στὴν πατρίδα τῆς καὶ στὴ γλώσσα τῆς τὴν παρουσιάζω μονάχα σὰ μιὰ δοκιμὴ, μόνον γιὰ νὰ δώσω λίγη εὐχαρίστηση στοὺς καλλιτέστην ἀναγνώστη μὲ κατὰ τὴ ἀπὸ τὴ δροσερὴν ὀμορφιὰ τοῦ ὑπέροχου ἔργου τοῦ μεγάλου Σελλεῦ.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΤΑ ΤΡΙΑ ΑΣΤΕΡΙΑ

(ΜΙΜΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ)

Μὲς τὰ σκοτάδια τῆς ζωῆς τρι' ἀστερία μᾶς φωτίζουν
Συντροφευμένα καὶ λαμπρὰ τὴ ζῆση μας στολίζουν:
Κρασιά καὶ τραγοῦδι κ' ἀγάπη ποθητῇ.

Μὲ τὸ ποιτῆρι στὸ δεξι εἰ νόιωθω δὲ γνωρίζω,
Τῆς φαντασίας στὰ φτερά τὸν κόμω' ὄλο γυρίζω
Καὶ πίνω τὸ κρασάκι μ' ὄλο ζιτάω κρασί.

Στὴν ἁρμονία τοῦ τραγουδιοῦ κάθε καρδιὰ σκυρταίει,
Κι' ἂν τρέχει καὶ τὸ δάκρυ μας, χαρούμενον κυλάει,
Γιατὶ ἀπ' τὴν ἁρμονία πέρνει κ' αὐτὸ ζωῇ.

Κι' ὅταν ἀχιδοτρέμοντας προβαίνει τ' ἄλλο ἀστέρη,
Τότε ἢ καρδιὰ θά τραγουδεῖ μὲ πόθο γιὰ τὸ ταῖρι,
Καὶ σὰν κρασί πού βράζει θά θερμανθῇ κ' αὐτῇ.

*Ἄστρα σ' ἐμᾶς τὴ ζηλευτὴν ἀχτίδα σας χαρίστε,
Καὶ σὲ ζωῇ, σὲ θάνατο ποιεῖ μὴ μᾶς ἀφήστε,
Κρασιά καὶ τραγοῦδι κ' ἀγάπη ποθητῇ.

ΗΡΑΚΛΗΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

τρεξιμό! Και πού σμαραχνώνει γιατί ποτίζει χολή; Οι κόρακες πού άνεδοκατεβαίνουε σ' ύψηρεσία γιά τή σήψη, πού δρθώνεται άπειλητική! Καί τήν ψηγή κορυφή! Γιατί τότε; Γιατί άντι μυσταγωγού Βάχχου σέ Ναό λειτουργιώμα; καί άντι Βαχχυλίδη παπά μαυροφορεμένους μέ δδηγάει, καί ή πλάνη ή πλάστρα ζητάει τό Διόνυσο, ζητάει τό Χριστό μέ τόν 'Επίκουρο, τό Θεό μέ τό Σάτυρο! Αυτό πού προέρχεται από αυτό, σό κώλυμα πού περνάει τό βαρπ χωρίς νά στρέψει νά δη τή βήματα πού ακούγονται στό λιθόστρωτο, τές χειρονομίες πού διαγράφονται, τές ιδέες πού τρέφονται μέ καθετί πού άποτελείε τόν ούρανό καί τή γή, καί τή σήψη πού δρθώνεται άπειλητική! Καί τήν ψηγή κορυφή!... Τόν άνθρωπο τού δάφνου δρόμου πού ζή σέ πικρολούουδα γιά τά μάτια πού τόν βλέπουε χωρίς νά άρμεινίζει τίποτε μέσα τους! Χωρίς νά μοιάζουε μέ έκείνα τά βρεμβά, πού είναι δυό άστρα σέ βαθειά μεσάνυκτα καί ώμορφίες μενεξεδένες! "Ηλιο πού είναι παραδομένοι στην άνατολή καί δύση; γιά τούς κόρακες πού άνεδοκατεβαίνουε σ' ύψηρεσία! Καί τήν ψηγή κορυφή! Τό Σάτυρο πού βασιλεύει γιά τόν πανώριο καί ζή σ' άλλα μετρήματα καί άλλο τραγουδι γιά τόν πέλαιο. Παρά μέ τούς κόρακες πού άνεδοκατεβαίνουε σ' ύψηρεσία! Καί τήν πλάνη τήν πλάστρα πού ζητάει τό Διόνυσο, πού ζητάει τό Χριστό μέ τόν 'Επίκουρο, τό Θεό μέ τό Σάτυρο! Αυτό πού προέρχεται από αυτό σό κώλυμα πού περνάει τό βαρπ χωρίς νά στρέψει νά δη γιά τή σήψη πού δρθώνεται άπειλητική. Καί τήν ψηγή κορυφή!...

III

Γραμμές βίγμένες από οσα ειπε ο 'Ερημίτης στες δμιλιες πού ήλθε στα στεφανώματα—'Από λαμπράδια γιμάτος ο Ούρανό! Είναι όμως στους κρωγμούς πού ακούγονται σ' αυτόν τή λαμπράδια καί ποιός θά φορέση αυτά; Στο Σάτυρο πού κατεβαίνει από αυτόν οτι άπλώνεται έμπρός μας, τό πανώριο πού άπλώνεται; Καί οτι θέλουε νά άπλωθής, τό πανώριο πού θέλουε νά άπλωθής. Γιατί σεις παίρνετε τά άρώματα καί μεθαίε σταινε αγάλματα καί πασχίζετε γιά καλλίτερα, δέν ξεύρετε όμως από πού προέρχεται οτι κάμνετε; Καί πού είναι; "Οτι προέρχεται από οτι, σ' οτι ειπα: Καί είναι σ' οτι, σ' οτι ειπα: Στους κρωγμούς! Στο Σάτυρο, πού χρειάζεται άλλος άνθρωπος: οταν πρόκειται γιά Ναό, πού είναι θεμελιωμένος σό άραχνειαμένο κρανίο καί φέρνει σό άέτωμα άετό καί ώμορφα συμπλέγματα από αγάλματα! Πού είναι θεμελιωμένος σόν άσπρομάλης γέροντα πού λειτουργείται σ' αυτόν καί έχει τό μάτι Ούρανό καί τό πρόσωπο σέ χαμόγελο βαθύ καί μαλακό! Μενεξεδένιο καί κατασκευτικό! Τό σωμα γυμνό καί μαλιασμένο μέ τήν πρώτη πανώρια μάνα πού καθετί στή θέση του! Ένώ σεις θάβετε τούς νεκρούς σας καί τούς νεκρούς σας λιθωνίζετε! Σταίνεται μηνίετα μαρμάρια καί

θόλους σ' αυτούς! Βλασφημάτε τό σκυλίκι, πού σάς ειρνεύεται καγγάζοντας. Καί είναι γιά τόν 'Υμναίο: γιά νά μη συναντίεθε οί άνθρωποι μέσα στες νύκτες τού χλωμοφεγγαριού άγνωρα δυστοχημένα οντα! Καί άγνωρα τής αίτίας σας γεννήματα! Στειριά! Μήτε μέ τόν ένα πού σήκωνεται καί τούς μύριους πού προσκονουε. "Ετσι γενικά γιά νά μη συναντίεθε: Χωρίς τήν πρώτη πανώρια μάνα πού καθετί στή θέση του! Λαμπράδι τού Ούρανού καί τής γής καί οχι σκοτάδι άνιλοο καί έρημιά πού κάθε κακό άπλώνεται! Τό πετραχίλι τού Θεού καί τής σκοπιμότης! Τό πετραχίλι τής μάργης σκέψης καί τού ζώου! Τό πετραχίλι πού τά μάνταλα καί τά κλειδιά καί ο άνθρωπος στειριό. Καί οχι τό πετραχίλι πού οί φρεϊδαίε Ούρανοί. Οί θαθείς μεγάλοι καί πανώριο Ούρανοί! 'Ο άσπρομάλης γέροντας πού λειτουργείται σέ Ναό θεμελιωμένο σό κρανίο καί φέρνει σό άέτωμα άετό καί ώμορφα συμπλέγματα από αγάλματα καί έχει τό μάτι Ούρανό καί τό πρόσωπο σέ χαμόγελο βαθύ καί μαλακό! Μενεξεδένιο καί κατασκευτικό! Τό σωμα γυμνό καί μαλιασμένο μέ τήν πρώτη πανώρια μάνα, πού καθετί στή θέση του. Λαμπράδι τού Ούρανού καί τής γής καί οχι σκοτάδι άνιλοο καί έρημιά πού κάθε κακό άπλώνεται! Τά στειριά!...

Δίκαια λοιπόν ζητάω άλλον άνθρωπο οταν σάς βλέπω στους νεκρούς σας καί από τό κορόμπιλο τού κυπαρισσιού τό πάλι! Νά ξεφανισθή οτι, μολύνει τές πολιτείες καί μπαίνει στα χωριά. Τό ντροπισμα καί ο τρόμος τού Ούρανού καί τής γής: Τά στειριά μέ τό χλωμό βρυκόλακα πού, έχοντας σύμμαχο τούς έαυτούς σας, τά μνήματα καί τά λιθανίσματα, παραφυλάγει από αυτά χαλαστής: Χάλασμα γιά νά μη γίνεται, χορτάρι γιά νά μη γίνεται, πετρα γιά νά μη βράζιεται. Χάλασμα γιά νά μη γίνεται, χορτάρι γιά νά μη φυτρώνη, χερσαίο γιά νά μη ακούγεται! Μήτε θαλάσσιο! Κανένα ώμορφο! 'Η κυματούσα θάλασσα! 'Η γή μέ τόν Ούρανό: Χάλασμα γιά νά μη γίνεται, χορτάρι γιά νά μη φυτρώνη, τά βαθειά μάτια γιά νά μη ακούγονται: γιά τό φως πού δδηγάει σό παλάτι τών δράκων καί τών μάγων, πού ο άνθρωπος θρονιάζεται προσκυνητής δυνατός, έερδς καί βαθύς. 'Ο νοός γιά νά μη ακούγεται: γιά τόν ταξειδάρη πού άρμεινίζει σέ θαθειά μεσάνυκτα, πού τού χαρίζουε τό μεγαγείο τους καί τήν ώμορφάδα τους: από τόν Ούρανό πού καθρεφτίζεται σ' αυτόν μέ τούς "Ηλιους καί τά μακρονά άστέρια καί σηκώνεται ύπερήφανος βλέποντας έτσι τί γίνεται είναι καί τί πανώριο! Τά μουσικά αυτιά γιά νά μη ακούγονται: γιά τή ζελυγίστρα μουσική, πού φτερώνει ή ζωή άετός καί μπαίνει σέ στερέωμα πού λάμπει θείο τό λιθοβάλεμα μέ τόν άσπρομάλη. 'Ο άσπρομάλης γέροντας, πού λειτουργείται σέ Ναό θεμελιωμένο σό κρανίο καί φέρνει σό άέτωμα άετό καί ώμορφα συμπλέγματα από αγάλματα καί έχει τό μάτι Ούρανό καί τό πρόσωπο σέ χαμόγελο βαθύ καί μαλακό, μενεξεδένιο καί κατασκευτικό, τό σωμα γυμνό καί μαλιασμένο μέ τήν πρώτη πανώρια μάνα, πού καθετί στή θέση του, λαμπράδι τού Ούρανού καί τής γής καί οχι σκοτάδι άνιλοο καί έρημιά πού κάθε κακό άπλώνεται, γιά νά μη ακούγεται.....

Μά από λαμπράδια γιμάτος Ούρανό, χλωμό βρυκό-

λακα! Μνήματα καί λιθανίσματα! Καί είναι τή λαμπράδια στους κρωγμούς πού ακούγονται σ' αυτόν. Σ' αυτούς τούς μαύρους τού Ούρανού: χάλασμα γιά νά γίνεται, χορτάρι γιά νά φυτρώνη, τό πάλι γιά νά ακούγεται. 'Ο Δίας μέ τόν 'Απόλλωνα, ο Χριστός μέ τόν 'Επίκουρο, ο Θεός μέ τό Σάτυρο: χάλασμα γιά νά γίνεται, χορτάρι γιά νά φυτρώνη, τό πάλι γιά νά ακούγεται. "Οτι πού καμπυλώνονται οί Ούρανοί καί κεντιέται τό στερέωμα μέ τό λουλούδι.

ΝΙΚΗΤΑΣ ΝΙΚΗΤΑΣ

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΥ ΝΙΤΣΕ

ΑΠ' ΤΗ «ΘΕΛΗΣΗ ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ» *

ΝΕΑ ΣΥΛΛΗΨΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ξέρετε τ' είναι γιά μένα ο κόσμος; Πρέπει νά σάς τονέ δείξω σόν καθρέφτη; 'Ο κόσμος αυτός είναι ένα τέρας δύναμης δίχως άρχή καί τέλος, μία ποσότητα σιδερένιης δύναμης πού μήτε αυξάνει μήτε λιγοστεύει, πού δέν καταστρέφει τίποτα ποτέ, αλλά μόνο μεταχειρίζεται, ή ίδια πάντα σό σύνολο, ένα σάτι δίχως κέρδη καί ζημιές, άλλ' έπίσης δίχως εισοδήματα καί πλούτη, πού από παντού τριγύρω του έχει όρια τά όρια τού εμψενός.

'Ο κόσμος αυτός δέν είναι κάτι κενό, κάτι πού άλόγιστα σκορπιέται, μ' άπειρη έκταση, άλλ' ώρισμένη δύναμη, σέ καθωρισμένο μ' οχι ακαθόριστο καί κενό τόπο. Δύναμη παντού, είναι παιγνίδι καί κύμα δυνάμεων, ένα μαζί καί πολλά, σωρεύεται δώ ένω χάνεται πιδ πέρα, τρικυμία μεσ' σέ ώκεανό ώργισμένων δυνάμεων, αλώνια μεταμόρφωση σ' ένα αλώνιο πάει κι' έλα, μ' άπέραντους αιώνας γυρισμού, μ' ένα αλώνιο κύλισμα πού μορφών πού άπ' τό πιδ άπλό σό πιδ πολύπλοκο, άπ' τό πιδ ήσυχο, πιδ άλύγιστο, πιδ άτονο, σό πιδ δυνατό, πιδ άγριο, πιδ άντιφατικό, γιά νά ζαναγυρίση καί πάλι άπ' τό πολλαπλό σό άπλό, άπ' τό παιγνίδι τών άντιθέσεων στίς χαρές τής άρμονίας, μέ τήν αυτοβελίωση άκόμα καί μεσ' αυτή τήν ένότητα πού μένει ή ίδια πάντα στή όση τών αιώνων, καί τήν αυτοεολογία γιατί όρφειλε αλώνια νά γυρίξη κ' είναι ένα αλώνιο γίνεται πού δέν ξερεί κόρο, άηδία, κούραση. Τόν κόσμο αυτό, τόν κόσμο τής σύλληψής μου, τό Διονυσιακό αυτό κόσμο τής αλώνιας αυτοδημιουργίας, τής αλώνιας αυτοκαταστροφής, τό μυστηριώδη αυτό κόσμο τών διπλών ήδονών, τόν άπάνου «άπ' τό καλό καί τό κακό» άσκοπο κόσμο μου, άν ή χαρά τού κύλου δέν είναι κήποιος σκοπός, τόν δίχως θέληση, άν μεσ' τόν κύλο δέν ύπάρχη ή καλή θέληση ν' ακολουθήση τόν παλιό του δρόμο, πάντα γύρω άπ' τόν έαυτό του καί μόνο γύρω άπ' τόν έαυτό τον, τόν κόσμο αυτό, τόν κόσμο τής σύλληψής μου

* Σημείωση μεταφ. 'Επειδή πολλούς θά ξεφανισή τό στίλ τού Νίτσε ίδιος σό δεύτερο κομμάτι ση μείνωμε πός ή «θέληση τής δύναμης» έμεινε άτάλειωτη. 'Ο πνευματικός θάνατος τούς πρώτους μήνες τού 1889 δέν έφηρε τό μέγα προφήτη τού Διονύσου νά ώθήσει τέλεσε μορφή σό «έναν έργο» οπως τό λέει σόν πρόλογον.

ποιός έχει τό πνεύμα τόσο φωτεινό γιά νά τόν ιδή σόν καθρέφτη δίχως νά επιθυμώη νάινι τυφλός; Ποιός είναι τόσο δυνατός νά παρυσίαση τήν ψυχή του μερδς σόν καθρέφτη αυτό; Τό δικό του καθρέφτη μερδς σόν καθρέφτη τού Διονύσου; Τή δική του λύση σό αίνιγμα τού Διονύσου; Κι' ο ικανός γι' αυτό δέν πρέπει νάινι ικανός γι' άκόμα μεγαλύτερα; Νά δώση τόν έαυτό του σό «δαχτυλίδι τών δαχτυλιδιών»;* Με τήν επιθυμία τού αλώνιου γυρισμού; Με τό δαχτυλίδι τής αλώνιας αυτοεολογίας, τής αλώνιας αυτοβελίωσης; Με τή θέληση νά θέλη πάντα κι' άκόμα μία φορά; Νά θέλη πρδς τό πίσω οτι συνέβηκε μία φορά; Νά θέλη πρδς τό εμπρός, οτι θά συμβή σό μέλλον; Ξέρετε τώρα τ' είναι γιά μέ ο κόσμος; Καί τί θέλω οταν θέλω αυτό τόν κόσμο;

Οί δύο τύποι. Διόνυσος καί Σταυρωμένος.

Είναι άνάγκη νά προδιορισθή άν ο τύπος τού θρησκευτικού ανθρώπου είναι ένας τύπος παρακμής (οί μεγάλοι νεωτεριστές είναι όλοι άρρωστοί κι' έπιληπτικοί). 'Αλλά δέν ξεχούμε ένα τύπο τού θρησκευτικού ανθρώπου, τόν ειδωλολατρικό τύπο; 'Ο ειδωλολατρικός τύπος δέν είναι μία μορφή τής άναγνώρισης καί τής βελίωσης τής ζωής; Στήν άνώτερη μορφή του δέν ήταν ή άπολογία κ' ή θεοποίηση τής ζωής; 'Ο τύπος τού καλοκαμφμένου, τού άμομονικού, τού ύπεράφτονου πνεύματος, πού πλημμυρίζει από ζωή! 'Ο τύπος τού πνεύματος πού δέχεται καί λύνει τίς άντίφασες καί τά προβλήματα τής ζωής! Σ' αυτή τή θέση βάνω τό Διόνυσο τών 'Ελλήνων' είναι ή θρησκευτική βελίωση τής ζωής άκέριας, δίχως άρνηση, δίχως κοιμάτισμα (είναι τυπικό πός ή γεννηήσια όρμη γεννάει ιδέες βάθους, μυστηρίου, σεβασμού).

'Ο Διόνυσος ένάντια σό σταυρωμένο.

'Ισο ή άντίθεση. Δέν ύπάρχη διαφορά σό μαρτύριο' άλλ' αυτό παίρνει έδώ άλλο νόημα.

'Η ίδια ή ζωή, μέ τόν αλώνιο στυγγό χαρακτήρα τής καί τόν αλώνιο γυρισμό τής, κάνει άναγκαία τήν δδνη, τήν καταστροφή, τή θέληση τής καταστροφής... Στήν άλλη περίπτωση, ο πόνος, ο «άθως σταυρωμένος» πολεμ' ή ζωή, τήν καταδικάζει. Εύκολα φαίνεται τό πρόβλημα είναι μόνο τό νόημα πού θά δώσουμε τής δδνης' ένα νόημα χριστιανικό ή ένα νόημα τραγικό...

Στήν πρώτη περίπτωση, γίνεται ο δρόμος πού οδηγεί σέ μία έρημη ζωή, στή δεύτερη περίπτωση ή ίδια ή ζωή είναι άρκετά έρημη γιά νά δικαιολογήση μόν ήβυσο πόνο. 'Ο τραγικός άνθρωπος λέει «ναί» καί σόν πιδ σκληρό πόνο' είναι άρκετά δυνατός, άρκετά πλούσιος, άρκετά θεουργός γι' αυτό. 'Ο χριστιανός λέει «οχι» καί στήν πιδ εύτυχισμένη ζωή τής γής.

Είναι ο άνήμπορος, ο στείρος, ο άπόκληρος οστε νά μη μορφή νά βασιάξη τή ζωή σ' όλες τής τίς μορφές...

'Ο Θεός σό σταυρό είναι μία κατάρα στή ζωή, ένα μέσο γιά νά λυτρωθή κανείς άπ' αυτή.

** Ποιητική έκφραση —παρμένη κατά τή γνώμη μας— άπ' τήν άρχαία Αιγυπτιακή φιλολογία τού αλώνιου γυρισμού, τής αλώνιότητας.

